

Uistinu slobodno i organizirano društvo

veljača, 2017.

masari.noblogs.org / masais.noblogs.org

Biblioteka: Naši (riječki) radovi

Naslov: *Uistinu slobodno i organizirano društvo*

Izdavač: Mreža anarhista

masari.noblogs.org / masais.noblogs.org

Slobodno umnožavanje, distribucija i korištenje su dozvoljeni, pod sljedećim uvjetom:

* Doslovne kopije moraju sadržavati gore navedene podatke i narednu krilaticu.

* *Jednom iznesena ideja nije više ničije vlasništvo.*

**Izdavaštvo, veljača 2017.
Mreža anarhista Istre i Kvarnera**

Sadržaj

Predgovor	5
Kapitalizam	8
Kapitalizam kao ekonomski sustav.....	8
Odnos rad-kapital.....	9
Nezaposlenost.....	11
Klasa	12
Anarhizam	13
Anarhosindikalizam	16
Sindikalizam.....	17
Revolucionarni proces i revolucija	20
Obrazovanje.....	20
Organizacija.....	21
Direktna akcija.....	21
Radikalna promjena – socijalna revolucija.....	23
Ekonomija	24
Mutualizam, kolektivizam, komunizam.....	24
Decentralizirana planska privreda.....	27
Samoupravljanje.....	28
Ustrojstvo anarhističkog društva	29
Federalizam.....	29
Administracija.....	31
Internacionalizam.....	32
Direktna demokracija.....	33

Predgovor

Vrijeme je zanimljivo, jer pri nedostatku revolucionarnog sadržaja razne skupine i pojedinci navlače kostim revolucionarnosti, koristeći se revolucionarnim rječnikom pri tom ne nudeći ništa zaista novo, niti radikalno (zahvaćajući problem u korijenu) drugačije. Tako imamo skupine koje se kunu u direktnu demokraciju, otpor, solidarnost, borbenost ispod čega nalazimo reformističke zahtjeve za sitnim ustupcima od vlasti ili zahtjeve da se postane vlast. Kako bi demonstrirali što želimo reći, zamislimo direktnodemokratski sastanak biznismena na kojem donose odluku o otpuštanju nekoliko tisuća ljudi, direktnodemokratski sastanak neonacista na kojem se donosi plan o napadu na četvrt naseljenu pretežito imigrantima ili direktnodemokratski sastanak političara koji dogovaraju kako osigurati svoje beneficije u društvu. Uočavate li direktnodemokratsku formu bez revolucionarnog sadržaja?

Ako društvo podijelimo na one koje žele povratak na staro u smislu nazadnog (poput monarhije, „mraka“ srednjeg vijeka i sl.), one koje žele održati postojeće stanje sa sitnim izmjenama (drugu vladajuću kliku, veća prava u okviru demokratske države, dolazak na vlast) i one koje žele drugačije organizirano društvo u svim njegovim sferama izlazeći iz okvira kapitalizma i države (poput aktualnog demokratskog konfederalizma u Rojavi na sjeveru Sirije), mi se kao anarhisti pozicioniramo u treću skupinu, za koju smatramo da je revolucionarna jer dovodi u pitanje sve ustaljene obrasce.

Ono što definiramo revolucionarnim je naša pozicija da znamo i želimo iz temelja drugačije društvo, rušeći sve stare odnose na radnim mjestima, u zajednicama i općenito između ljudi (bilo između spolova, rasa ili generacija). Ako ponekada i podržavamo drugu navedenu skupinu, odnosno želju za obranom postojećih prava, sitnim ustupcima i proširivanjem sloboda u okviru demokratske države, to činimo zato jer smatramo da ljudi kroz borbu uče i da su tada najskloniji novim prijedlozima, poput sveobuhvatnije kritike društva, nikada ne zaboravljajući da se radi o reformističkim borbama i nikada ne zaboravljajući na vlastite revolucionarne ciljeve.

Ovaj tekst će pokušati popuniti nedostatak revolucionarnog sadržaja u već populariziranim revolucionarnim formama (direktne demokracije, solidarnosti, otpora, borbe) među ljudima, prije svega među aktivnim anarhistima i onima koji to žele postati dajući im oruđe za rad, agitaciju i obrazovanje. Tekst nastaje kao suradnja dvoje anonimnih autora neposredno nakon eksperimenta masovne primjene direktne akcije i direktne demokracije u Rijeci, tokom studentske okupacije fakulteta 2009. godine. Pamflet je stari dug staroj suradnici naše mreže, nekadašnje Mreže anarhosindikalista, a današnje Mreže anarhista.

Udahnimo revolucionarni sadržaj svim borbama i postanimo odlučna sila koja može „gurnuti stvari“ još dalje!

Uistinu slobodno i organizirano društvo

Društvo u kojem živimo postavljeno je na trulim temeljima – na vjeri u kapitalizam i povjerenju u državu. Ovi su se temelji do sada prihvaćali bezupitno i bezuvjetno čak i kada je iskustvo pokazivalo da su katastrofalni za čitavo čovječanstvo. Ekonomski sustav kapitalizma, a i društveno uređenje u obliku države, o čemu će biti riječi kasnije, doveli su nas do strašne bijede za većinu stanovništva i ogromnog bogatstva za minornu manjinu. Dovedi su nas do života u svijetu u kojem nam svakodnevno prijete opasnost – opasnost od gladi, od smrti, od nasilja, organiziranog od strane države ili pojedinaca. Čovjek je propao materijalno daleko ispod razine ljudskog dostojanstva. Osim što je propao materijalno, čovjek je propao i duhovno. Otudžio se sam od sebe, otudžio se od drugih ljudi i otudžio se od svoje stvaralačke i proizvodne djelatnosti. Ovakvo stanje zahtijeva promjenu te je upravo želja za promjenom ono što bi trebalo voditi svaku osobu koja kritički promišlja svijet oko sebe. Prijedlog tih promjena nužno je jasno i jednostavno predstaviti drugima. Upravo je to motiv koji stoji iza pisanja ovih redaka: želja za promjenom društva jasno iznijeta svima, spremna na primjenu sada i odmah, od strane onih koji su potlačeni i onih koji se stavljaju na njihovu stranu. Iako postoje i druge opcije, zastupamo anarhizam kao najbolje sredstvo za ostvarivanje tih promjena.

Kapitalizam

Kako bismo razumjeli današnje društvo, moramo razumjeti njegov ekonomski sistem. Upravo je ekonomski sistem ključ u mijenjanju društva i njegovih odnosa. Danas je na snazi svjetski ekonomski sistem – kapitalizam.

Kapitalizam kao ekonomski sustav

Kapitalizam je ekonomski sustav utemeljen na principu privatnog vlasništva, principu kompeticije odnosno natjecateljstva na slobodnom tržištu, te na principu profita. Svaki od ovih koncepata ćemo objasniti. Privatno vlasništvo u kapitalizmu odnosi se na posjedovanje proizvodnih sredstava i zemljišta bez ikakvog ograničenja, čime se ograničava pristup istome i primorava se ogromnu većinu čovječanstva da prodaje svoju radnu sposobnost kako bi preživjela. Ne postoji zakon koji regulira koliko jedna osoba može posjedovati tako da danas najbogatijih 2% svjetskog stanovništva posjeduje više od polovine ukupnog bogatstva u svijetu.

Princip natjecateljstva odnosno konkurencije je princip prema kojemu je poželjno natjecanje između pojedinaca kako u privatnom tako i u poslovnom životu bez uplitanja države ili drugih pojedinaca. Ovaj princip pogoduje razvoju i opstanku velikih poduzeća i nepojmljivo bogatih kapitalista, dok oni nekonkurentni propadaju i postaju dio radničke klase. Po istom principu su u Hrvatskoj propala

brojna sitna poduzeća i obrtnici radi nekonkurentnosti s velikim tvrtkama u vlasništvu tajkuna poput Todorića, Keruma i sl. Također, svjedočimo propadanju sitnih poljoprivrednika radi nemogućnosti konkuriranja niskim cijenama proizvoda uvezenih izvana.

Profit je višak vrijednosti koju radnik proizvodi svojim radom, odnosno višak koji radnik proizvede oplođujući svojim radom proizvodna sredstva. Zauzvrat, radnik dobiva samo komadić stvorenog u obliku nadnice (plaće), dok kapitalist većinu stvorenog prisvaja sebi. U kapitalističkom sustavu ovo se ne naziva krađom već legitimnim, legalnim i temeljnim principom ekonomije, iako je jasno da svaka vrijednost proizlazi iz rada radnika. Šokantna je usporedba prosječnih primanja radnika u Hrvatskoj s profitom koji ostvari jedno veliko poduzeće odnosno vlasnik tog poduzeća. Kapitalistički sistem dijeli društvo na dvije osnovne klase: klasu radnika i klasu kapitalista. Klasa kapitalista posjeduje oruđa i sredstva za proizvodnju ili posjeduje kontrolu nad time gdje ta sredstva idu i u koju svrhu se upotrebljavaju, dok je klasa radnika primorana prodavati svoju radnu sposobnost, bilo manualni ili umnu, na tržištu rada kako bi preživjela.

Odnos rad-kapital

Radnik za svoj rad od šefa kapitalista dobiva nadnicu odnosno proizvodljivo, od strane kapitalista, određenu vrijednost rada u novcu. Razlika između vrijednosti rada radnika koju određuje kapitalist i stvarne vrijednosti koju radnik svojim radom stvori zove se višak

vrijednosti i odlazi u džep kapitalista u obliku profita. Na taj se način kapitalist još više bogati, a radniku ostaje jedva dovoljno da reproducira vlastitu klasu.

Visina nadnice određena je stanjem ponude i potražnje radne snage na tržištu, ali i odnosima moći između radničke i kapitalističke klase. Ukoliko na tržištu ima više radne snage no što je kapitalistu potrebno (ponuda je veća od potražnje) ili ukoliko kapitalistička klasa može održavati svoj profit s manje zaposlenih, zahvaljujući mehanizaciji i većoj količini rada po individualnom radniku (opet, ponuda je veća od potražnje), kapitalist će moći spustiti nadnicu, a radnik će, pritisnut ekonomskim čimbenicima, na nju pristati, iako je ona daleko ispod prave vrijednosti njegovog rada.

Branitelji kapitalističkog sistema isticat će slobodu radnika, slobodu da ukoliko nije zadovoljan ponuđenim uvjetima napusti kapitalista i svoj rad proda drugome. No, *„radnička sloboda, tako uzvišena kod ekonomista, pravnika i buržujskih republikanaca, samo je teoretska sloboda kojoj nedostaju sredstva za vlastitu moguću realizaciju i samim time je samo fiktivna sloboda, potpuna laž“* kaže Bakunjin. Radnik na bijedne uvjete rada pristaje isključivo radi toga što nema izbora – jedini drugi izbor je glad njega i njegove obitelji.

Nezaposlenost

U kapitalizmu, nezaposlenost je pravilo i nužnost za opstanak ekonomskog sistema, a ne iznimka pravilu. Ona kapitalistima osigurava poslušnost zaposlenih radnika i garantira im nesmetano gomilanje bogatstva. Prema riječima Bakunjina; *„Ono što se događa na tržištu je susret između želje za dobiti i umiranja od gladi, između gospodara i roba. Pravno, oni su obojica jednaki; ali ekonomski je radnik kmet kapitaliste (...). Radnik je u poziciji kmeta zbog prijetnje glađu koja svakodnevno visi nad njegovom i glavama njegove obitelji i koja će ga prisiliti da prihvati bilo koje uvjete nametnute unosnim kalkulacijama kapitaliste, industrijalca, poslodavca“*. Kapitalistički sustav, vidimo, u samoj je srži nepravedan sustav. *„Što su imovina i kapital u njihovom današnjem obliku? Za kapitalistu i zemljoposjednika oni znače moć i pravo, garantirano od strane države, na život bez rada. A pošto ni imovina ni kapital ne proizvode ništa dok ih ne oplodi rad – to im znači moć i pravo življenja eksploatirajući rad nekog drugog“*, nastavlja se Bakunjin. Taj je nepravedan sustav rezultirao time da danas istovremeno imamo, s jedne strane, milijune ljudi koji nemaju zadovoljene ni najosnovnije potrebe i, s druge strane, kapitaliste koji uništavaju zalihe hrane i ostalih proizvedenih roba kako bi osigurali sebi zaradu u budućnosti. Stoga, jedini način kako si radnik može osigurati slobodu jest da uništi kapitalistički sistem i uspostavi novi, pravedniji ekonomski i društveni sustav. No, to ne čini radnik pojedinac. Vrijeme je, stoga, da se okrenemo zamisli o radničkoj klasi.

Klasa

Pripadnost klasi ne temelji se isključivo na vlasništvu nad sredstvima za proizvodnju, već i na kontroli nad upravnim aparatom. Dakle, ne radi se samo o vlasništvu nad sredstvima za proizvodnju već i o vlasništvu nad sredstvima za prisilu i vlasništvu nad administrativnim sredstvima. Prema takvom poimanju klase, vladajuću klasu sačinjavaju ne samo vlasnici nad sredstvima za proizvodnju nego i čitav niz političara i onih koji upravljaju državom. Naravno da unutar jedne klase mogu postojati proturječja između individualnog pogleda na svijet pojedinog pripadnika te klase i njegove stvarne klasne pozicije. *„Vladajuće klase nisu monolitni entiteti s jednim zajedničkim umom, i ne shvaćaju nužno savršeno vlastite interese niti djeluju racionalno kako bi te interese osigurali na najefikasniji način“* kažu autori „Crnog plamena“. Tako ni radnička klasa, a ni vladajuća, nije monolitni entitet, te su moguće unutarnje suprotnosti. Neke od tih suprotnosti nastaju iz unutrašnjih kontradikcija klasne svijesti (suprotnosti klasnog položaja i individualnog samorazumijevanja). Jedna od njih jest, na primjer, to da mnogi pripadnici radničke klase danas nisu svjesni svoje klasne pripadnosti, već sebe doživljavaju kao pripadnike „srednje klase“. No, postoji li „srednja klasa“? Ili je ona samo bolje plaćeni sloj radničke klase? Možemo li radi načina života bolje plaćenog dijela radničke klase zaključiti da taj dio sačinjava zasebnu klasu? Ili je bitniji položaj radnika u proizvodnom procesu? Nije li, po Babiću,

„ono što sve njih stavlja u istu socijalnu poziciju, prodavanje (...) vlastite radne sposobnosti, bilo manualne ili umne, na tržištu rada“?

Dva su procesa kojima je izložena radnička klasa: proces eksploatacije i proces dominacije. Oba su procesa podjednako važna, međusobno isprepletana i predstavljaju neslomljivu vezu između države i kapitalizma. Iako postoji diskriminacija i dominacija po drugim osnovama, poput spola i rase, temeljna je podjela i diskriminacija prema klasi, stoga klasna borba mora biti temeljna borba unutar koje obavezno treba uključiti ostale borbe i pružiti im klasni okvir. To nas dovodi do temeljnog pitanja: pitanja ljudske slobode.

Anarhizam

Anarhizam je ideologija koja se bazira na uvjerenju da su ljudi razumna bića, sposobna donositi odluke o vlastitim životima. Anarhizam se protivi bilo kakvom podčinjavanju jednih od strane drugih. On se zalaže za ukinuće svakog oblika vladavine odozgo, protivi se svakom nametnutom i iracionalnom autoritetu, kako sakralnom tako i svjetovnom, jer je takav autoritet uvijek u službi onih koji vladaju. Anarhija nije kaos. Ovo naglašavamo kako bi razorili jednu od najvećih ideoloških iluzija. Ako nije kaos, što je? Anarhija *„znači red bez vlade i mir bez nasilja“*. Politička moć ima, naime, tendenciju da se akumulira. Nakon što se osvoji političku moć, tu se moć nastoji održati pod svaku cijenu, kao što se to dogodilo i u našoj nedavnoj povijesti i kao što se obično događa kad

se stvori samostalna država. Moć se mora održati što znači „*da se ona mora boriti protiv svega što ugrožava njenu prevlast, i realno i umišljeno*“, kaže Miller.

Osnovna ideja anarhizma, kaže Voljin u Guérinovom „Anarhizmu“, glasi da niti jedna grupacija ljudi, bilo politička, bilo ideološka, koja se postavi izvan i iznad radničke klase nikada neće uspjeti emancipirati tu klasu iako to možda iskreno želi. Riječima Voljina; „*Stvarna emancipacija moći će se ostvariti samo izravnim djelovanjem (...) zainteresiranih, samih radnih ljudi okupljenih, ne pod zastavom nekakve političke stranke ili kakve ideološke formacije, već u vlastitim klasnim organizmima (proizvodni sindikati, tvornički komiteti, zadruge, itd.), na osnovi neke konkretne akcije i „samouprave“, potpomognuti, ali ne i rukovođeni od strane revolucionara koji djeluju u samoj masi, a ne iznad nje...“.*

Riječima Guérina; „*Anarhija je, prije svega, sinonim socijalizma*“ s naglaskom na slobodu i ukidanje vladavine jednih nad drugima. Stoga se anarhija, kao društveno uređenje, može nazivati i slobodarskim socijalizmom, odnosno slobodarskim komunizmom, a anarhizam je ideološka pozicija koja podupire takvo društveno uređenje. Anarhizam je u suprotnosti s modernom građanskom „demokratskom“ državom. Moderna „demokratska“ država je „*puka ustavna arbitrarnost*“ tvrdi Proudhon. U njoj je, kaže Guérin, narod kralj bez kraljevine, on kraljuje, ali ne vlada. „*Opće pravo glasa je tek*

smicalica, mamac, sigurnosni ventil, maska iza koje »se krije zaista despotska vlast Države, zasnovana na bankarstvu, policiji i vojsci“.

„Postojanje besklasnog društva je nerazdvojno povezano, u anarhizmu, s ukidanjem države“ objašnjava Cappelletti. Vlastodršci stoljećima grade iluziju da je država ovdje jer smo mi tako izabrali, jer je nužna, jer štiti slabijeg, jer bismo se bez nje međusobno poubijali. Anarhizam raskrinkava tu pomno stvorenu iluziju i kroz usta Guérina kaže *„Svaka država je tiranija, bila to tiranija samo jedne osobe ili više njih. Svaka država nužno je (...) totalitarna“.*

Anarhizam je često napadan kao utopijski, kao ideologija koja teži nečemu neostvarivom. No, anarhist odbacuje tu optužbu i ukazuje na konstruktivnost i provedivost metoda koje anarhizam nudi. Razlog zašto je anarhizam smatran utopijskim jest taj što on predstavlja dijametralnu suprotnost postojećem stanju stvari, što ne znači da je on neostvariv već da je naprosto drugačiji. Zapravo se čovječanstvo kroz povijest do danas prirodno kreće u smjeru prema anarhiji, rekli bi anarhisti. Ključan trenutak u toj povijesti odigrala je Francuska revolucija kada je čovjek napokon doveo u pitanje načelo autoriteta. Jedino što mu je sada preostalo jest da uspostavi organiziranost društva na način da mu vladavina nije potrebna. No, zadatak nije neznatan.

„Anarhija je organizirano, živo društvo, najviši stupanj slobode i reda do kojega čovječanstvo može dospjeti“ tvrdi Guérin, no s druge

strane ističe Rocker - kako je anarhista ne zato jer smatra da je anarhija finalni cilj, već jer smatra da finalni cilj ne postoji, time odbacujući dogmatizam. Anarhizmu suprotstavljene ideologije pripisuju neorganiziranost. No, istina je upravo suprotna, anarhizam ne odustaje od organiziranosti, već na nju stavlja najveću težinu. Guérin citira Voljina i kaže „*Naravno, kažu anarhisti, potrebno je da društvo bude organizirano. Ali ta nova organiziranost (...) mora biti slobodna, društvena i, prije svega, mora polaziti od baze*“. Upravo ovdje uvodimo pojam anarhosindikalizma kao do sada najuspješnije metode za ostvarenje tako organiziranog društva. Anarhizam, posebno ona njegova osnovna matica na koju ćemo se koncentrirati – anarhosindikalizam – dio je šire liberterske, socijalističke i demokratske tendencije (demokratske u punom smislu te riječi, u smislu direktne demokracije i samoupravljanja, koje ćemo kasnije u tekstu detaljnije izložiti) u radničkom pokretu prisutnom već stoljeće i pol. Slobodarske su zamisli, naravno, starije i predstavljaju dragocjeni dio najboljih učenja o društvu tijekom ljudske povijesti.

Anarhosindikalizam

Anarhosindikalizam čini spoj anarhističkih i sindikalističkih uvjerenja, „*izrastao iz interesnog organiziranja radništva u sindikate*“ objašnjava Miller. On predstavlja ujedinjenu ekonomsku i političku borbu radništva protiv svojih izrabljivača. Korijeni anarhosindikalizma rastu iz pojma klase, odnosno radničke klase, stoga je on od nje neodvojiv. Kako bismo ga jasno predstavili,

predstaviti ćemo zasebno sindikalističke principe koji zajedno s već opisanim anarhističkim elementima sačinjavaju anarhosindikalizam.

Sindikalizam

„Sindikalizam je zasnovan na ideji zajedničkog organiziranja onih koji su direktno pod utjecajem nečega, i iniciranja njihovog samoupravljanja...“ tvrdi Miller. Oni koji imaju zajedničke interese ili su izloženi zajedničkom problemu, organiziraju savez, odnosno sindikat kako bi te interese ostvarili, odnosno taj problem riješili.

Naša je javnost već upoznata i razočarana djelovanjem sindikata, stoga je, kada govorimo o sindikalizmu, bitno ukazati na i naglasiti razliku između „žutog sindikalizma“, „revolucionarnog sindikalizma“ i „anarhosindikalizma“ kao jedne od podvrsta revolucionarnog sindikalizma. Izraz „žuti sindikalizam“ odnosi se na dobro nam znane centralističke sindikalne organizacije koje su ustrojene po parlamentarnim i hijerarhijskim principima (poput Nezavisnog sindikata znanosti i visokog obrazovanja i sl.), gdje postoji podjela na upravu sindikata i članove sindikata, odnosno podjela na aktivno vodstvo i pasivno članstvo. Uprava sindikata je ona koja u većini slučajeva donosi odluke i nalaže članovima sindikata njihovo provođenje. Upravu čine sindikalni dužnosnici, izabrani na vremenski ograničen mandat procesom koji je preslika građanske demokracije i parlamentarnih principa. U takvim sustavima demokracija se svodi na glasovanje za nekoga i zatim čekanje

sljedećih izbora za postizanje promjena ukoliko nismo zadovoljni postojećim odlukama izabranog vodstva.

Izraz „revolucionarni sindikalizam“ odnosi se na sindikalne organizacije revolucionarne prirode. On se ugrubo može podijeliti na „apolitični sindikalizam“, „socijalistički sindikalizam“ i „anarhosindikalizam“. Apolitični sindikalizam ostavlja politiku „pred vratima sindikata“ i bavi se isključivo ekonomskim pitanjima. Socijalistički sindikalizam ustrojen je po principima autoritarnog socijalizma. Ova vrsta sindikalizma nije se odrekla hijerarhijskog ustrojstva i konceptata poput: „avangarde“, „vođa“ i razdvajanja ekonomskih i političkih pitanja.

Anarhosindikalizam razvijaju sindikalne organizacije revolucionarne prirode ustrojene po direktnodemokratskim načelima, gdje ne postoji podjela na upravu i članove. Svi ravnopravno sudjeluju u donošenju odluka kao i u njihovom provođenju. Za razliku od službenih dužnosnika, u anarhosindikativima potrebne poslove obavljaju delegati. Oni su izabrani na opozivi (imperativni) mandat tijekom kojeg obavljaju određen posao, no za razliku od dužnosnika u žutim sindikatima, ti su delegati opozivi u bilo kojem trenutku i oni svoj rad doniraju sindikatu. *„Kada anarhisti biraju funkcionera, onda je to biranje radnika da odrade specifičan posao, a ne biranje političkog vodstva. U okviru sindikata pozicija funkcionera je ograničena pravom i mogućnošću smjenjivanja po potrebi u svakom trenutku“* objašnjava Miller. Ukoliko dođe do opozivanja određenog

delegata, na njegovo mjesto dolazi netko od ostalih članova te obavlja njegov posao. Sve se odluke donose direktnodemokratski.

„Iako je sindikalizam izrastao iz neposrednog organiziranja u tvornici, njegove metode se mogu primijeniti na sve vidove društvenih odnosa, potreba, pitanja i zajedničkih interesa. Stoga, općim organiziranjem sindikata gradili bismo našu revolucionarnu snagu, kao i naše post-revolucionarno društvo, a istovremeno bismo bili sposobni za svakodnevnu borbu“ tvrdi Miller. Upravo je taj dvostruki učinak prava snaga anarhosindikalizma.

Anarhosindikati, osim što igraju ulogu u osiguravanju trenutačnih poboljšanja uvjeta rada ili nekog kratkoročnog cilja, su i platforma za obrazovanje radnika u samoupravljanju i organiziranju budućeg društva. Oni su svojevrsna prethodna maketa pravog modela koji će biti izgrađen u budućnosti. Društvo organizirano prema anarhosindikalističkim principima sastojalo bi se od brojnih i različitih anarhosindikata koje bismo mogli podijeliti s obzirom na mjesto postojanja i djelovanja sindikata ili s obzirom na vrstu interesa koje sindikat pokušava osigurati.

Sada kada smo izložili temeljne principe prema kojima bi trebalo reorganizirati društvo, okrenimo se sada načinu na koji ćemo to postići – revolucionarnom procesu.

Revolucionarni proces i revolucija

Anarhističko društvo nemoguće je ostvariti preko noći. Potreban je dugotrajan proces preobrazbe čija uspješnost u mnogome ovisi o edukaciji, odnosno samoedukaciji. Za razliku od ostalih pokreta, anarhosindikalizmu nisu potrebni poslušni radnici kojima se lako vlada već samosvjesni radnici pojedinci spremni na upravljanje vlastitim životima, radnim mjestima i vlastitim zajednicama.

Obrazovanje

Obrazovanje u anarhističkom pokretu odnosi se na konstantno obrazovanje i unapređivanje nas samih te na obrazovanje pojedinaca koji se tek upoznaju s ovom strujom misli. Kada govorimo o obrazovanju nas samih, o samoedukaciji, od velike je važnosti učiti iz prošlosti. Imamo taj luksuz da je prošlost zabilježena te da možemo učiti na tuđim pogreškama, ne morajući ih ponavljati. Zato povijest treba znati, treba o njoj čitati, treba iz nje učiti. Osim povijesti, važno je usvajati nova znanja, nove sposobnosti, nove vještine koje će nam koristiti u samoupravnom anarhističkom društvu budućnosti. Također, anarhizam nas uči kritičkom sagledavanju vlastitog društva. Stoga, treba biti kritičan spram modernih trendova u obrazovanju. Jedan od tih trendova je akademizam. Ono što buduće „akademske građane“ uče jest da postoji podjela na akademske građane i običan puk. Potiče se na elitizam, na mišljenje kako se „akademske građane“ nalaze iznad „običnog puka“.

Oni koji nas obrazuju, ponavljaju neprestano obrasce koje ih je ovo društvo naučilo i isto traže zauzvrat: poslušnost, bezupitno poštovanje autoriteta i tradicije, natjecateljstvo, sebičnost, štovanje postojećeg društvenog poretka. Nameće se zaključak kako je akademizam potrebno odbaciti i usvojiti drugačije poimanje obrazovanja.

Organizacija

Organiziranom kapitalističkom i etatičkom sustavu nužno je suprotstaviti organiziran antiautoritarni pokret, organiziran na drugačiji način – na nehijerarhijski način. Nehijerarhijskim modelom organizacije, onime što se ponekad naziva horizontalnom strukturom, osigurava se ravnopravnost pojedinaca unutar anarhističkog pokreta (ili društva uređenog na nehijerarhijskom principu). Upravo je ravnopravnost, odnosno nepodčinjenost jednog pojedinca drugome, najbitnija razlikovna karakteristika organiziranosti anarhističkog pokreta u odnosu na kapitalistički sustav i moderno društveno uređenje. Nehijerarhičnost je ujedno i najbolje sredstvo za sprečavanje moguće manipulacije unutar samog pokreta (ili društva) od strane pojedinaca željnih moći, koji bi i u ovakvom modelu organiziranosti možda pokušali postaviti sebe iznad drugih pojedinaca i staviti ih u svoju službu.

Direktna akcija

Kao što Miller kaže, anarhističko društvo neće spontano proizaći iz naše želje za njim, potrebna je konkretna i ciljana akcija - „*Anarhisti*

vjeruju da je najbolja ona vrsta akcije koju poduzmu oni kojih se problem direktno tiče“, odnosno akcija koja se naziva direktnom akcijom. Direktna akcija nije ograničena samo na ekonomsku sferu, već je primjenjiva i u društvenoj i u političkoj sferi. Naglasak je na aktivnosti članova društva, samoinicijativi, a ne na pasivnosti i poslušnosti. Direktna akcija kao metoda zaslužuje širi opis stoga ćemo ju zasebno obraditi.

Direktna akcija je akcija koju poduzimaju oni kojih se određen problem direktno tiče. Ona je usmjerena na rješavanje uzroka problema i zahtjeva samosvjesnog i aktivnog pojedinca. Direktna akcija može biti pojedinačna ili kolektivna, od štrajka i sabotaže, preko bojkota i propagande, sve do oružane borbe za zaštitu života i slobode. *„Pod direktnom akcijom kao metodom borbe, anarhosindikalisti smatraju svaku neposrednu akciju radnika protiv ekonomskih i političkih ugnjetavača“* objašnjava Rocker. *„Direktnoj akciji nije cilj reformirati sistem, ona se bori za osvajanje ustupaka u svakodnevnoj borbi, kao način izgradnje socijalne revolucije u kojoj će ljudi direktno preuzeti sredstva za proizvodnju i svoje zajednice, i izdvojiti se iz kapitalističkog sistema i države“* nastavlja se Miller.

Najkorisnija od mnogih metoda direktne akcije, prema mišljenju Rockera, je štrajk, odnosno organizirana obustava rada. Tijekom povijesti svjedočili smo raznim radničkim pobjedama koje su izvojevane štrajkom kao borbenom tehnikom. Treba udariti tamo gdje najviše boli, a u slučaju kapitalista, to je „po džepu“. Za

kapitalista vrijeme je novac, stoga je vrijeme izgubljeno zbog organizirane obustave rada čisti gubitak novca. On je tada prisiljen izvagati svoje opcije, ukoliko je radnički pritisak jak i čvrst, on će popustiti i ustupiti radnicima one slobode za koje se bore. Radnički pokreti izborili su 8-satni radni dan, postojanje bolovanja, godišnjeg odmora, odšteta, humanije radne uvjete i sva ostala prava i slobode koje danas uživamo i uzimamo zdravo za gotovo. No, snaga štrajka nije samo u izvojevanju „sitnih pobjeda“; on služi i kao sila solidariziranja radništva.

Suprotstavljanje kapitalističkom sustavu može započeti u zajednici i na ulicama, ali treba se nužno proširiti na radno mjesto, jer je to mjesto koje upravlja svim ostalim, koje diktira kvalitetu života, posljedično i kvalitetu društva.

Radikalna promjena – socijalna revolucija

Anarhisti zagovaraju radikalnu promjenu postojećeg društva iz samog njegovog temelja. To znači da se, u ulozi konačnog cilja, odbacuju polovična rješenja, nezadovoljavajući kompromisi koji bi za cilj imali samo ublažiti bijedu i siromaštvo većine, no ne i ukloniti njihov uzrok. Tu radikalnu promjenu označit ćemo riječju „revolucija“ svjesni da je pojam revolucije shvaćen na različite načine kod raznih teoretičara. Mi ćemo ovdje zagovarati shvaćanje po kojem revolucija nije istovjetna „političkoj revoluciji“ i nasilnoj smjeni vlastodržaca; bitna je promjena društvenih uvjeta, a ne ljudi koji se nalaze za kormilom društva. Socijalna revolucija je duboka

promjena samih temelja društva, dugotrajna i polagana izgradnja. To je poimanje revolucije koje zagovaramo. No, zašto uopće revolucija? Zašto temeljna promjena?

Podsjetili smo čitatelja na to kako je sadašnji ekonomski sustav u samoj svojoj srži nepravedan i da je država samo njegov čuvar. Zato nam je potrebna revolucija odnosno temeljno i temeljito mijenjanje društvene organizacije i ekonomskog sustava kako bi se čovječanstvo oslobodilo siromaštva i potlačenosti. *„Glavni zadatak društvene revolucije je stoga u biti svuda isti: ukidanje države i ekonomske neravnopravnosti, podružvljavanje sredstva za proizvodnju i distribuciju“* tvrdi Berkman.

Prema jednom scenariju, društveni prevrat ne treba požurivati. Tek onoga trenutka kada su radnici organizirani i upoznati s idejama samoupravljanja, slobode, solidarnosti, nehijerarhijske organizacije i antietatizma tek onda treba pomoću generalnog štrajka preuzeti privredu, ukinuti postojeće institucije i organizirati društvo prema slobodarskom idealu. *„Društvena revolucija se jedino može desiti posredstvom generalnog štrajka. Generalni štrajk, kada se dobro razume i uspješno izvede, jeste društvena revolucija“* kaže Berkman.

Ekonomija

Mutualizam, kolektivizam, komunizam

U anarhističkoj teoriji postoje tri glavna, različita modela upravljanja nad vlasništvom: mutualizam, kolektivizam i komunizam.

Mutualizam (uzajamnost)

Utemeljitelj i glavni zagovornik ove doktrine bio je Proudhon. On se zasniva na principu slobodne razmjene, *„na udruživanju proizvođača i potrošača koji određuju kao pravilo međusobnu razmjenu, tj. trampu jednog proizvoda za drugi jednako vrijedan, tj. za drugi čija je proizvodnja plod jednakog rada“* po Caappellettiju. Mutualizam za razliku od kolektivismu i komunizmu *„ne negira posjedovanje zemlje, pa bilo ono i lično, već se temelji na predodžbi da pošto je rad jedini izvor svakog bogatstva svatko ima pravo na onoliko koliko je proizveo“* nastavlja Cappelletti. Ono čemu se mutualisti protive nije osobno posjedovanje u skladu s obavljenim radom, već privatno vlasništvo nad sredstvima za proizvodnju koje znači smrt za društvo.

Kolektivizam

Začetnik i glavni zagovornik ove doktrine bio je Bakunjin. On polazi od principa *„od svakoga prema sposobnostima, svakome prema zaslugama“*. Kolektivisti naglašavaju da zemlja i sredstva za proizvodnju moraju biti zajednička, ali da se proizvodi rada raspodjeljuju proporcionalno ovisno o trudu i kvaliteti obavljenog rada. Na taj način, smatraju kolektivisti, stimulira se radnika da radi bolje i kvalitetnije te se bolji radnici sukladno tome i nagrađuju. To je poticajno i za pojedinca i za društvu kroz produktivniju proizvodnju. *„Na taj se način održava režim plaća, mada u nešto drugačijem obliku“* ističe Cappelletti.

Komunizam

Začetnik i glavni zagovornik ove doktrine bio je Kropotkin. Kropotkin pak kreće od principa „od svakoga prema sposobnostima, svakome prema potrebama“. Anarho-komunisti smatraju da zemlja i sredstva za proizvodnju moraju biti zajednička, ali da zajednički trebaju biti i produkti rada. Ono što označava mjerilo raspodjele jest potreba svakog pojedinog člana društva. *„Potrebe će trebati postaviti iznad usluga. Sva dobit ostvarena svačijim radom treba pripadati svima, tako da svaki pojedinac može slobodno uzeti svoj dio. Svakome prema njegovim potrebama trebalo bi biti geslo »slobodarskog komunizma«“* ističe Guérin. Razlog zašto anarho-komunisti smatraju da svi trebaju biti „nagrađeni“ podjednako jest činjenica da *„svaki proizvod, svako ekonomsko dobro je u stvari produkt suradnje svih radnika, koliko iz vlastitog kraja toliko iz inozemstva, koliko iz sadašnjosti toliko iz prošlosti“* smatra Cappelletti, te se ne može nikada točno odrediti u toj mreži međusobnih odnosa koliko je točan udio pojedinca. Anarho-komunisti smatraju da u mutualizmu i kolektivizmu postoje negativni ostaci individualizma, a *„u režimu plaća vide sredstvo održavanja, u određenoj mjeri socioekonomske hijerarhije i klasnog društva“* tvrdi Cappelletti. No, ožvljenje ove doktrine *„podrazumijeva više-manje neodređeno izobilje dobara i službi (u smislu usluga)“* nastavlja se Cappelletti; koliko smo se tome približili, otvoreno je pitanje.

Ova tri modela, iako različita, mogu se kombinirati zagovara Malatesta. Zagovornike anarhističkih ekonomskih modela odlikuje

naglasak na eksperimentiranju i na ostavljanju slobodnog prostora radničkim udruženjima da sama odluče koji će oblik upravljanja nad vlasništvom preuzeti. „U svakome mjestu, u svakoj sredini odlučit će se o stupnju komunizma, kolektivizma ili mutualizma koji će se moći postići“ kaže Santillan.

Decentralizirana planska privreda

Ono što anarhosindikalizam na području privrede predlaže jest decentralizirana planska privreda. To znači „*demokratsko i slobodarsko planiranje, razrađeno odozdo nagore, putem federacije samoupravnih poduzeća*“ objašnjava Guérin. Privreda mora biti planska kako bi se zadovoljile sve potrebe članova društva te kako bi se izbjegli nepotrebni viškovi. Takav ekonomski sustav sastojao bi se od mreže vijeća i sindikata proizvođača i potrošača ustrojenih prema federalističkim principima krećući od lokalnog preko regionalnog te federalnog do internacionalnog odnosno svjetskog nivoa.

U skladu s anarhosindikalističkim principima, sve odluke donose se na najnižim razinama te se „šalju gore“ radi daljnje koordinacije. Na najnižem nivou nalazila bi se tvornička vijeća koja bi zajedno sa drugim sebi sličnim tvorničkim vijećima tvorila industrijske sindikate, strukovne sindikate ili sindikate proizvođača sličnih proizvoda. Ti sindikati predstavljaju lokalnu proizvodnju i odlučuju o proizvodnji u budućnosti. Na sljedećoj razini sindikati sačinjavaju saveze s obzirom na osnovne grane ekonomije. Osim vijeća s obzirom na grane industrije postojala bi i vijeća s obzirom na lokalnu, regionalnu ili

federalnu razinu djelovanja i sva bi imala isključivo koordinacijsku ulogu. No, nema smisla diktirati unaprijed, stoga ćemo se u našem izlaganju anarhističke ekonomije zaustaviti ovdje. Najbitnije je da budući model proizlazi iz zajedničke odluke i eksperimentiranja u praksi. Predstavljeni model može služiti kao početna točka, ali praksa će biti ta koja će pokazati što je najefikasnije.

Samoupravljanje

„Samoupravljanje“ je pojam anarhističkog porijekla pa je pozivanje na njega dugo vremena označavalo anarhiste unutar radničkog pokreta. Kasnije su taj pojam preuzele i druge struje, od autoritarnog socijalizma do socijaldemokracije; taj su pojam razvodnili i lišili ga prvotnog značenja i težine. Naš je čitatelj vjerojatno upoznat s pojmom samoupravljanja iz nedavne povijesti ovih prostora, no takvo samoupravljanje nije samoupravljanje u punom smislu riječi kao što ga koriste anarhisti.

Što je samoupravljanje u anarhističkom smislu? *„Samoupravljanje o kojem govore anarhisti je cjelovito samoupravljanje koje podrazumijeva ne samo uzimanje u posjed zemlje i sredstava za proizvodnju od strane radničkih zajednica, ne samo ekonomsku i administrativnu upravu poduzeća u rukama radničkog zbora, već i uređenje i federaciju poduzeća (industrijskih, poljoprivrednih, službi itd.), najprije na lokalnoj razini, zatim na regionalnoj i nacionalnoj, a na kraju, kao zadnji cilj, na svjetskoj razini“*. Cappelletti čak koristi „samoupravljanje“ kao istoznačnicu za anarhizam: *„Tako mi danas*

smatramo pojam »samoupravljanje« kao pozitivan sinonim za »anarhizam«.

Samoupravljanje je pojam koji označava upravljanje nečime od strane onih koji su do tada bili upravljani. Radnici tako preuzmu tvornicu, preuzmu sredstva za proizvodnju i počinju sami upravljati tom tvornicom, povezuju se s drugim samoupravnim tvornicama i udružuju se prema federalističkim principima na svim razinama. Takvo se ustrojstvo onda naziva samoupravljanjem. Isti princip primjenjuje se na ostale sfere društva. Ljudi sami počinju upravljati svojim radnim mjestima i svojim zajednicama – ukratko, svojim životima.

Ustrojstvo anarhističkog društva

„Anarhističko društvo budućnosti moralo bi imati dvostruku strukturu – ekonomsku, federaciju samoupravnih radničkih udruženja, i administrativnu, federaciju komuna“ tvrdi Guérin.

Federalizam

Buduće anarhističko društvo bilo bi ustrojeno prema federalističkim principima. „*»Federalizam« označava za anarhiste društvenu organizaciju utemeljenu na slobodnoj volji koja ide od lokalne razine pa sve do posredničkih razina regije i nacije i na kraju prema čitavom čovječanstvu*“ objašnjava Cappelletti.

Glavna ćelija budućeg anarhističkog društva jest zajednica, ono što su stari anarhisti nazivali komunom. „Što je zajednica? *Zajednica je prirodna grupa ljudi koja se oblikuje u društvo ili političku organizaciju, potvrđujući se svojim jedinstvom, neovisnošću i autonomijom*“ ističe Guérin. „*U manjem naselju to može biti cijelo naselje, dok u velikim gradovima to može biti četvrt*“ smatra Miller.

Zajednica bi sama sobom upravljala, odnosno članovi zajednice upravljali bi vlastitom zajednicom po principu direktne demokracije. Za izvršavanje određenih zadataka članovi zajednice bi među sobom delegirali ljude koji bi na određeno vrijeme obavljali te zadatke. Delegati bi bili opozivi u svakome trenutku. Došlo bi do raspodjele dužnosti u što više ruku kako bi što veći broj članova zajednice sudjelovao u njezinom upravljanju. „*Općim interesima komune ne treba upravljati samo jedna jedina mjesna uprava, već različite specijalne komisije za svaku oblast djelatnosti*“ kaže Guérin. Za funkcioniranje ovakvog modela od ključne je važnosti samosvijest te znanje koje posjeduju članovi zajednice.

Razne autonomne zajednice međusobno se udružuju prema federalističkim principima radi zadovoljavanja zajedničkih interesa. Takva vrsta udruživanja bazira se na ravnopravnosti udruženih zajednica, na decentraliziranosti te na nepostojanju hijerarhijskog odnosa između njih. „*Federativni princip dakle podrazumijeva pokret protivan državnom principu, koji se uspostavlja od gore prema dolje*“

ističe Cappelletti i uspostavlja djelovanje od dolje prema gore, od najnižih razina prema najvišim.

Federalizam u anarhističkom smislu, prema Cappellettiju, odnosi se na ekonomsku organizaciju: „*preuzimanje vlasništva nad sredstvima za proizvodnju od strane proizvođača slobodno udruženih*“; i na društvenu organizaciju: „*Radničko udruženje (...) odlučuje i o svim aspektima društvenog života, o administraciji, zdravstvu, obrazovanju, kulturi itd. i sa te točke gledišta zamjenjuje svaki politički autoritet*“.

Federalistički princip ustrojstva ima posebnu snagu u začecima i jačanju radničkog pokreta. „*U periodima represije, anarhistička forma federalizma otežava suzbijanje pokreta, jer ne postoji centar u kojeg je moguće ciljati. Svaki dio federacije može samostalno operirati ako su drugi dijelovi federacije suzbijeni*“ objašnjava Miller. No, kako federalizam nije jednoznačno načelo i ima mnogo mogućih oblika, „*Bakunjin smatra da jedino socijalizam može federalizmu dati revolucionarni sadržaj*“ kaže Guérin.

Administracija

Anarhisti su jako kritični spram birokracije. „*Birokracija nastaje iz države i može se reći da se razvija zajedno s njom (...) proširuje svoja djelovanja kako država postepeno postaje (...) više centralistička i autoritarna. Anarhistički mislioci najprije ukazuju na iracionalnost*

birokratske strukture, na njenu prirodu makinalnog tlačenja i na kraju na njen antiekonomski aspekt“ ističe Cappelletti.

Za razliku od birokracije anarhisti predlažu administraciju koja je jednostavno, dogovorno i racionalno vođenje poslova; olakšavajući, a ne otežavajući faktor u proizvodnji i sporazumijevanju ljudi na radnim mjestima i u zajednicama. Za razliku od birokratskog aparata, koji ima tendenciju rasti, širiti se i otežavati bilo kakvu kolektivnu ili individualnu samoinicijativu, administracija kakvu predlažu prije svega bi trebala oslušivati, uvažavati i olakšavati praksu ravnopravnih sudionika proizvodnog procesa ili političkog vođenja zajednica na svim razinama.

Internacionalizam

Internacionalizam igra dvostruku ulogu u ožvljenju anarhističke ideje: kao princip pri budućem organiziranju društva, te kao princip pri provođenju radikalnih društvenih promjena, odnosno revolucija. Anarhističke su zajednice udružene prema federalističkim načelima lokalno, regionalno i internacionalno. *„Federalističko načelo logično vodi internacionalizmu, to jest federativnoj organizaciji nacija »u veliku i bratsku međunarodnu uniju«* objašnjava Guérin. Anarhisti shvaćaju važnost internacionaliziranja radničkog pokreta te su svjesni toga da su izolirane revolucije dugoročno neodržive i da je *„nemoguć (...) uspjeh neke izolirane nacionalne revolucije. Svaka socijalna revolucija nužno postaje svjetska revolucija“* ili je osuđena na propast ističe Guérin.

Direktna demokracija

Moderna demokratska država ustrojena je prema principima predstavničke demokracije. Predstavnička demokracija funkcionira na način da su ljudima predloženi potencijalni predstavnici između kojih oni onda biraju. Danas u svijetu svaka punoljetna osoba ima pravo glasa, što znači pravo da izabere koji će od ponuđenih predstavnika biti njen. Ti izabrani predstavnici zatim donose odluke u ime naroda sljedećih par godina odnosno tijekom mandata na koji su izabrani. Ukoliko se narodu ne sviđaju odluke donesene u njegovo ime, jedino što može jest izabrati druge „predstavnike“.

Anarhisti su žestoki kritičari predstavničke demokracije. *„Predstavnička demokracija (...) implicira birokraciju; predstavnička demokracija implicira manipulaciju volje naroda od strane vlade i vladajućih klasa (...) Za anarhiste je predstavnička demokracija fikcija koju je više-manje spretno konstruirala buržoazija kako bi držala vlast sa podrškom naroda i radnika“* objašnjava Cappelletti.

Anarhisti predlažu drukčiju demokraciju, izravnu ili direktnu demokraciju. *„Samo je direktna demokracija (u obliku savjeta, sovjeta, općinskih skupština itd.) autentična demokracija i zaslužuje ime (nažalost degradirano) narodne demokracije“* nastavlja se Cappelletti. U direktnoj demokraciji pojedinac glasa o pitanjima koja ga se izravno tiču, a ne čini to preko predstavnika. Naravno, postoje razni modeli pri donošenju odluka, tako da za neku odluku može biti potrebna natpolovična većina, dvotrećinska većina ili se može

zahtijevati jednoglasna odluka, odnosno težnja ka konsenzusu. Članovi zajednice sami će definirati model s kojim će biti najzadovoljniji. U direktnoj demokraciji prvo se iznese određen problem odnosno pitanje, zatim se o problemu detaljno raspravlja, iznose se argumenti za i protiv, članovi zajednice time se međusobno educiraju u najvećoj mogućoj mjeri te se tek onda prelazi na fazu donošenja odluke. Pri donošenju odluke teži se konsenzusu stoga se glasovanje može ponoviti više puta između čega se održavaju rasprave u mjeri u kojoj je to potrebno. Ukoliko konsenzus ne može biti postignut, poseže se, kao što smo rekli, za natpolovičnom ili dvotrećinskom većinom prema dogovoru. Članovi zajednice obvezuju se da će poštivati donesenu odluku čak iako se ne slažu s njome. Kako se nijedan pojedinac ne bi osjećao prisiljenim sudjelovati u nečemu što ne odobrava, ukoliko se s odlukom ne slaže nije ju obvezan provoditi, no isto tako ne smije ju sabotirati.

Spomenuli smo kako će anarhističko društvo sačinjavati federacija autonomnih komuna. Komune će na lokalnoj razini sazivati skupštine na kojima će se direktnodemokratski donositi odluke. Zatim će se izabrati delegati koji će te odluke provoditi ili prenositi na višu razinu. Ti delegati bit će izabrani na imperativni mandat što znači da su opozivi u svakom trenutku ukoliko članovi zajednice nisu zadovoljni njihovim vršenjem dužnosti. Na ovaj način svaki član zajednice će moći sudjelovati u donošenju i provođenju odluka koje utječu na njegov život. Čovjek će u pravom smislu te riječi postati političko i slobodno biće.

Društvo u kojem živimo postavljeno je na trulim temeljima - na vjeri u kapitalizam i povjerenju u državu. Ovi su se temelji do sada prihvaćali bezupitno i bezuvjetno čak i kada je iskustvo pokazivalo da su katastrofalni za čitavo čovječanstvo. Ekonomski sustav kapitalizma, a i društveno uređenje u obliku države, o čemu će biti riječi kasnije, doveli su nas do strašne bijede za većinu stanovništva i ogromnog bogatstva za minornu manjinu. Dovedi su nas do života u svijetu u kojem nam svakodnevno prijete opasnost - opasnost od gladi, od smrti, od nasilja, organiziranog od strane države ili pojedinaca. Čovjek je propao materijalno daleko ispod razine ljudskog dostojanstva. Osim što je propao materijalno, čovjek je propao i duhovno. Otudio se sam od sebe, otudio se od drugih ljudi i otudio se od svoje stvaralačke i proizvodne djelatnosti.

Ovakvo stanje zahtijeva promjenu te je upravo želja za promjenom ono što bi trebalo voditi svaku osobu koja kritički promišlja svijet oko sebe. Prijedlog tih promjena nužno je jasno i jednostavno predstaviti drugima. Upravo je to motiv koji stoji iza pisanja ovih redaka: želja za promjenom društva jasno iznijeta svima, spremna na primjenu sada i odmah, od strane onih koji su potlačeni i onih koji se stavljaju na njihovu stranu.

#Izdavaštvo
Mreža anarhista